

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštni predal 290.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni s štampiljko dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.

Ček, račun 13.562.

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka Din 2.—, mesečno Din 4.—, celoletno Din 48.—. Za član izvod Din 1.—.

Oglaš po ceniku.

Telefon štev. 3478.

Za skrajšanje delovnega časa in spoštovanje zakonskih pravic!

Za uvedbo 40urnega delovnega tedna. — Za strogo izvrševanje zakona o zaščiti in zakona o zavarovanju delavcev. — Za preskrbo brezposelnih delavcev in nameščenec. — Za eksistenco delavca in nameščenca. — Proti visokim stanarjem in draginji.

Od 6. t. m. se vrše velika delavska zborovanja po celi državi po sklepu strokovne centrale Ujedinjenega radniškega sindikalnega saveza Jugoslavije. Vsa ta zborovanja so bila dobro obiskana in zaključena z enodušnimi zahtevami, katere obsega resolucija, ki je bila objavljena v predzadnji številki »Delavca«. Na teh zborovanjih se je resno pokazalo razpoloženje in zahteve delavstva. Zahteve so zadostno obrazložene in dokazane v številkah, ki prepričevalno govore, da so izražene zahteve ne samo upravičene, temveč tudi ustvarljive in za skupnost koristne.

BREZPOSELNOST JE OD DNEVA DO DNEVA VEČJA.

Najdejo se še celo ignoranti, ki trdijo, da pri nas brezposelnosti sploh ni, in če jo že priznajo, potem pravijo, da ni velika, niti nevarna, ker smo agrarna država. Pravijo, da podeželje lahko vse brezposelne zaposli.

V koliko so te trditve točne, bomo takoj videli. Predvsem moramo ugotoviti, da niti v dobi poletne sezone, kadar je polno rok dela, niti v dobi žetve, kadar bi moralo biti poljsko gospodarstvo na vrhuncu — nismo bili v položaju, da zaposlimo deset tisoče naših kvalificiranih delavcev, da o nekvalificiranih niti ne govorimo. Kaj hočemo šele sedaj reči, ko je sezona za delo za nami. Niti otežkočen uvoz inozemskih izdelkov, radi raznih valutarnih in drugih okoliščin, ki otežkočujejo uvoz inozemske robe in tako omogočuje zvišanje domače produkcije, ni zboljšal položaja na domačem delovnem trgu. Število brezposelnih je sedaj veliko večje kakor je bilo v tem času lanskega leta. Z veliko skrbjo nas obdaia stanje na borzah dela. Situacija je resna: ne obstoia nobena možnost, niti ni izgleda, da bo podeželje moglo zaposliti cele množice, katere je gospodarska kriza spravila ob delo in zaslužek. Pač pa je narobe. Vsakodnevno opazujemo večji dotok podeželskega prebivalstva v mesta in industrijske kraje in to celo takih, ki imajo doma celo posestva.

Ta pojav je razumljiv in to predvsem sedaj, ko se kmetijstvo duši v prezadolženosti in v tej krizi išče denarja za odplačevanje svojih težkih dolgov spekulantom, bankam ali raznim ustanovam. Kmet je prišel v gospodarsko nemogoč položaj in je tako nehal biti konzument industrijske produkcije.

KAM HOČEMO Z NAŠIMI BREZPOSELNI MI?

Pred vojno se je našla hitro možnost: Delovna sila, ki je postala odveč v kmetijstvu, se je izselila v Ameriko; a kvalificirani delavci v centralno Evropo. Povsod so bili dobro došli, ker so bili na glasu kot marljivi in izdržljivi delavci.

Sedaj to ni več mogoče. Amerika ima okoli 14 milijonov, Nemčija 6 milijonov. Avstrija i. t. d. imajo cele množice brezposelnih. Selitve narodov ni več. Vsaka država za sebe je dolžna, da najde možnosti za zaposlitev svojega prebivalstva.

Da bi se podvzela kaka večja javna dela, so slabi izgledi, ker splošna napetost v politični in socialni atmosferi ne gre na roko kapitalu, ki skrito leži in mu ne da povoda, da stopi iz svojega skrivališča in da gospodarstvo v velikem razmahu pozivi. Javna dela, katera bi podvzela vlada in občine, bi bila le neznatnega pomena, ker za javna dela je potrebno veliko denarja, katerega se pa zopet dobi s posojili, a ne od rednih ali izrednih davkov. Mogoča je samo mednarodna akcija, ki bi brezposelnost vsaj nekoliko omilila. Tako akcijo se mora zahtevati, ker edino mednarodno sodelovanje lahko odpre pota gospodarskemu življenju, ki so danes zaprta in tako ustvari možnost zaposlenju novih delovnih množic, kljub temu, da bo zaposlitev omejena in še daleč od tega, da bo s tem dana možnost za zaposlitev vseh brezposelnih. Zakaj?

lavstvo. Na sedanjem delu morajo najti zaposlitev vsi delavci, tudi oni, ki so sedaj brezposelni. Delovni čas se mora skrajšati do te mere, da se napravi prostor za vse brezposelne. Zato ni nikake gospodarske niti tehnične ovire, ker tudi danes morajo živeti vsi tisti, ki so brezposelni in ki padajo v breme na ta ali oni način celokupnemu gospodarstvu. Če se pa skrajša delovni čas in vse brezposelne zaposli, se s tem samo izvrši pravilnejša in pravičnejša porazdelitev dobrin, katerih je v izobilju za ves človeški rod. Tehnična možnost zaposlitve obstoja nesporno tudi v tem, ker so vsi ti brezposelni bili zaposleni in je zanje še vedno dovolj orodja in prostora v delavnicah in tovarnah.

Pri nas skrajšati delovni čas, bi se reklo, da je treba samo

jalne politike ne zmore, da izvršuje kontrolo in da vse te množične prestopke kaznuje.

Izvajanje zakona o zaščiti delavcev, revizija pravilnika o delovnem času in ojačena inspekcijska služba, bi v mnogem zboljšalo položaj delavstva, skrajšal bi se delovni čas zaposlenih in delo bi zopet dobilo veliko število danes brezposelnih delavcev in nameščenec.

Tudi vse to ne bi zadostovalo, če se ne bo ratificiralo in izvajalo

ŽENEVSKE KONVENCIJE O DELOVNEM ČASU, PREDVSEM ZA RUDARJE IN NAMEŠČENCE

ter, ako se z mednarodnim sodelovanjem ne pride do sporazuma za hitro uzakonjenje in uvedbo

40-URNEGA DELOVNEGA TEDNA

za vse delavce in nameščenec in za podjetja, ki delajo neprekinjeno na mestu treh šihov po 8 ur, da se uvede 4 ših po 6 ur dnevno.

Manifestirajoč svoje zahteve po skrajšanem delovnem času, radi zopetne zaposlitve množičnih brezposelnih delavcev in nameščenec, se je na teh zborovanjih najodločnejše protestiralo proti znižanju delavskih in nameščenjskih plač.

SKRAJŠANJE DELOVNEGA ČASA NE SME POMENITI TUDI ZNIZANJE PLAČ!

Delavske plače morajo zadostiti za dostojno življenje delavske družine in so ozko vezane z draginjo življenjskih potrebščin. Kljub glasnemu kriku o strahovitem padcu cenam agrarnih pridelkov, — krik, ki je popolnoma upravičen, — delavci ne morejo reči, da je že njih življenje postalo lažje in cenejše. Koristi od znižanih cen agrarnih pridelkov so imeli drugi — dočim so delavske in nameščenjske plače v padanju šle izpod cene agrarnih pridelkov. Če se primerja današnje cene življenjskih potrebščin s cenami onih leta 1914,

POTEM NAJDEMO, DA DANES DELAVCA IN NAMEŠČENCA DRAGINJA TARE ZA 50% BOLJ, KAKOR LETA 1914.

Delavske plače stalno in sistematično padajo. O kakem nadaljnjem znižanju ne more biti niti govora in je upravičena zahteva:

DELAJSKE PLAČE SE MORAJO ZVIŠATI!

Kmet strada radi obupno padlih cen njegovih pridelkov, delavec pa radi do skrajnosti znižane mezde. Kmetov produkt je na potu do delavca — konzumenta postal veliko dražji nego je kmet za njega dobil od trgovca. Obratno. Tudi delavčev produkt se na potu do kmeta-konzumenta mnogo podraži, kakor bi to z ozirom na nizke mezde in na ceno sirovine smelo biti. Krik trgovcev, spekulantov in kapitalistov na gospodarsko krizo in njihove muke je tako glasen, da se ne sliši krik kmeta in delavca. Vse, kar kmet kupuje, je drago, a vse ono, kar kmet prodaja, je poceni, in vse ono kar delavec prodaja — delovno silo — je poceni.

II. (XIV.) DELAVSKI PROSVETNI VEČER „SVOBODE“ IN „ZARJE“

v Ljubljani bo v ponedeljek, 28. novembra 1932 ob 20. uri zvečer v dverani Del. zbornice v Ljubljani.

Na sporedu je:

1. Predavanje. POGLED V SODOBNO ŠOLSTVO. Predava gimn. ravnatelj g. DR. DRAGOTIN LONČAR.
2. a) Zajc: VEČER NA SAVI. Idila.
- b) Gangelberger: KONCERTNA POLKA na bariton solo. Igra delavska godba »Zarja« pod vodstvom kapelnika Fr. Dolinarja.
3. Smil: CONCERTINO. Pozavna solo. Igra kovinar Anton Korošec. Pri klavirju Hedy Bajde.
4. a) Bohm: TIHA KOT NOČ.
- b) Löwe: NIČE VIDEL NI. Poje sopranistka Vida Rudolf.
5. Baermann: VARIATIONES SENTIMENTALES. Klarinet solo. Igra Ravbar Darin.
6. BARITONIST D. ŽAGAR zapoje več solospesov.
7. OKTET »LJUBLJANSKEGA ZVONA« zapoje več narodnih in umetnih pesmi.

Večer se bo prenašal tudi po radiu.

Vstopnice po 5, 4, 3, 2 Din.

DANAŠNJI RAZVOJ TEHNIKE.

Tehnični razvoj v industriji je danes ogromen in se razvija v tako brzem tempu, da vsi razpoložljivi delavci ne bodo več prišli v poštev, da bi mogli biti zaposleni. V Nemčiji je bilo n. pr. ugotovljeno, da je okoli 1 milijon delavstva brezposelnega radi tehničnega napredka v industriji. Stroji namreč izdelujejo isto količino produkcije, pač pa potrebujejo za to 1 milijon manj zaposlenih delavcev. To je samo en primer, ki nam jasno prikazuje tendenco. Amerika, Anglija in druge industrijske države z velikimi množicami brezposelnih nam to istotako potrjujejo.

Računati moramo torej z dvema faktorjema. Prvi je zmanjšani promet dobrin in s tem skržena produkcija. Drugi je napredek tehnike. V obeh slučajih so delavci odstranjeni od produkcije. V obeh slučajih je brezposelnost normalni pojav.

Radi tega se v boju proti brezposelnosti delavstva v vsakem slučaju vsiljuje eno in isto in to je:

SKRAJŠATI DELOVNI ČAS.

Delovni čas se mora skrajšati za vse gospodarske panoge in vse de-

IZVAJATI ZAKON O ZAŠČITI DELAVCEV

ki predvideva 8 urni delovni čas, ali 48 ur tedensko. Potrebno bi bilo izvršiti

REVIZIJO PRAVILNIKA O DELOVNEM ČASU IN ODPIRANJU IN ZAPIRANJU OBRATOVALNIC, ODPRAVITI NOČNO DELO V PEKARNAH IN NEDELJSKO DELO V BRIVNICAH

in delovni čas s tem pravilnikom določiti maksimalno na 8 ur dnevno tudi za one stroke, katerim je sedaj dovoljeno delati 9 in 10 ur dnevno. 9 in 10 ur dnevno dela ogromno število našega delavstva in nameščenstva. To so skoraj vsi naši obrtniški delavci, katerih imamo okoli 200.000 in množični industrijski delavci. Ta pravilnik predvideva 9 in 10 urni delovni čas, kot normo, skoraj za 90% obrtniškega delavstva. To ni pravilno in ne dobro. Zato se mora ta pravilnik revidirati in našim zahtevam prilagoditi. Tudi v mnogih industrijskih podjetjih se dela 9 in 10 ur dnevno in tako krši zakon o zaščiti delavcev. Zakaj? Zato, ker inspekcijska služba ministrstva soci-

Poleg raznih dajatev (davki itd.), ki uplivajo na draginjo, je čisto razumljivo, da je glavni vzrok neznosni draginji posredujoča trgovina in karteli, ki diktirajo cene.

Karakteristično je tudi to, da se je n. pr.

ZA UVOZ LUKSUZNIH STVARI VEČ IZDALO, NEGO SE JE DOBIL NA IZVOZU NAŠE HRANE, dočim pri vsemu temu delavec in kmet stradata. Ta dejstva ne smejo ostati nedotaknjena niti prezrta kot normalna in dovoljena. Zato zahtevamo:

ZAKON PROTI KARTELOM IN SPEKULANTOM,

ki se ima izvajati pod kontrolo konzumentov in delavskih strokovnih organizacij.

Isti razlogi, na podlagi katerih so se postavile prednje zahteve, nas vodijo v našem boju tudi

PROTI REVIZIJI ZAKONA O ZAVAROVANJU DELAVCEV,

To revizijo zahtevajo delodajalci in direktorji Osrednjega urada za zavarovanje delavcev.

REVIZIJA BI DANES POMENILA POSLABŠANJE DELAVSKIH PRAVIC V ZAVAROVANJU.

Oni tudi to odkrito priznavajo in pravijo: da gospodarstvo to breme več ne prenaša. Po podatkih Delavskih zbornic se iz naše države vsakoletno izveče eno do ene in pol milijarde dinarjev kot zaslužek na našem narodnem gospodarstvu, katerega kasira inozemski kapital in to v glavnem v industriji. Ali je treba dovoliti revizijo zakona o zavarovanju delavcev in to samo radi tega, da bo kapitalistična žetev nad našim delavstvom še večja?

Ali je to res mnogo kar daje zavarovanje delavstvu?

HRANARINA V IZNOSU $\frac{2}{3}$ ZAVAROVANE MEZDE ZA BOLNEGA DELAVCA

gotovo ni veliko, ker že zaslužek ne zadostuje, a bolnik ima večje potrebe nego zdrav.

Namesto zahtevati revizijo, bi oni, ki to zahtevajo, bolje napravili, da gledajo na to, da se

173 MILIJONOV DINARJEV DELAVSKEGA DENARJA NABRANEGA ZA DELAVSKO ZAVAROVANJE IZROČI ZAVAROVANJU, NE PA DA LEŽI PRI DELODAJALCIH.

Če bi delodajalci plačali to ogromno vsoto, zavarovanje gotovo ne bi bilo v krizi in

RAZŠIRILO BI SE LAHKO TUDI NA ZAVAROVANJE ZA SLUČAJ BREZPOSELNOSTI, STAROSTI IN ONEMOGLOSTI.

Javne borze dela, ki dajejo delavcem denarne podpore v brezpo-

selnosti, so samo mali deli potrebne obvezne zavarovanja za slučaj brezposelnosti.

ZAVAROVANJE DELAVCEV ZA SLUČAJ BREZPOSELNOSTI SE MORA V POLNI MERI UVESTI

kakor je to že uvedeno v celem kulturnem svetu.

Nujno je potrebno, da se skrbi za zdrave in znosljive stanovanjske prilike delavca in nameščenca v splošnem popravijo. Javne ustanove morajo gledati na to, da zagotovijo

ZDRAVA IN CENENA STANOVANJA, A ZA STANOVANJA ZA BREZPOSELNE IMAJO SKRBETI OBČINE.

Splošno zavarovanje za slučaj brezposelnosti mora vsakemu de-

lavcu in nameščencu nuditi sredstva za življenjski obstanek, a občina je dolžna skrbeti za zdrava stanovanja, kurivo in razsvetljavo.

Delavski shodi, kateri so se vršili po celi državi, so postavili veliko zelo važnih vprašanj v javno diskusijo in stavili tudi svoje konkretne zahteve. Delavstvo s polno pravico zahteva od odločilnih faktorjev, da se o stavljenih vprašanjih resno razmislija in sklepa. Nad stavljenimi zahtevami bo celokupno delavstvo dan in noč na straži in s svojo organizirano silo gledalo na to, da to ne bo ostal glas vpijočega v puščavi!

Brezposelnost in strokovno organizirano delavstvo.

Nastopajoča zima postaja za brezposelno delavstvo naravnost strašna. Kuriva ni mogoče dobiti, ker ni niti za vsakdanji kruh potrebnih denarnih sredstev. Otročki, boš in v slabe cunje zaviti, morajo v šolo... Človeku se krči srce, ko vse to vidi.

Delavstvo, organizirano v svobodnih strokovnih organizacijah, je vedno skrbelo, kako olajšati stanje brezposelnih tovarišev-sodrugov in je s svojimi članskimi prispevki že doslej doprinala žrtve za podpiranje brezposelnih članov. Na vseh svojih zborovanjih in akcijah je delavstvo zahtevalo, da oblasti podvzamejo potrebne korake za ublažitev brezposelnosti. Tudi zadnji shodi za uvedbo 40 urnega delovnega tedna so izzveneli v zahtevo, da se v državni budžet, kakor tudi v banovinske in občinske proračune vnesejo potrebna sredstva za podpiranje brezposelnih.

Strokovno organizirano delavstvo se po zastopnikih svojih organizacij udeležuje v vsi vnmemo tudi raznih akcij. Pri razgovoru, kako pomagati brezposelnim, ki se je vršil na ljubljanskem magistratu, je bilo delavstvo zastopano po Strokovni komisiji za Slovenijo. Strokovna komisija je pozvala svoje članstvo, da naj zaposleno delavstvo povsod, kjer delodajalec prispeva za vsakega zaposlenega delavca Din 1.— teden-sko, istotako tudi vsak delavec prispeva od svoje borne plače po 50

para za pomoč brezposelnim na teden. Država pa naj iz svojih sredstev prispeva toliko, kolikor prispevata delodajalec in delojemalec skupaj, to je Din 1.50.

Po tovarnah so delavci s tem pozivom soglašali in v četrtek, dne 10. novembra 1932, se je vršila pri banki upravi anketa.

Strokovna komisija je po svojem zastopniku predložila anketi sledečo deklaracijo:

Deklaracija

zastopnikov Strokovne komisije za Slovenijo na anketi, sklicani po g. banu Dravske banovine dne 10. novembra 1932 v Ljubljani v vprašanju organizacije in centralizacije pomožne akcije za podpiranje brezposelnih.

Strokovna komisija za Slovenijo v Ljubljani kot oblastni odbor Ujedinjenega radniškega sindikalnega saveza Jugoslavije in vse nje priključene svobodne strokovne organizacije z zadovoljstvom pozdravljajo akcijo g. bana, ki gre za to, da skuša najti možnost za omiljenje bede brezposelnih na področju Dravske banovine in stavlja po svojih zastopnikih z ozirom na to, ker so vsa tozadevna sredstva Javne borze dela in strokovnih organizacij nezadostna in izčrpana, anketi sledeče predloge:

1. Strokovna komisija smatra, da je v tej težki situaciji nujno potrebno, da država, banovina in občine prevzamejo skrb za podpiranje brezposelnih delavcev in nameščenec, ker je to postala splošna ljudska potreba, in to na ta način, da se v vseh občinah banovine organizirajo pomožni odbori za podpiranje brezposelnih.

2. Delavstvo in nameščenji v svobodnih strokovnih organizacijah, priključeni Strokovni komisiji za Slovenijo, bodo pripravljali, od 1. decembra 1932 do 31. marca 1933 v ta fond prispevati tedensko po Din 0.50

Ali ste knjige Cankarjeve družbe za leto 1932/33 že čitali? So zelo lepe! Če jih še nimate, jih naročite takoj! Za 20 Din dobite vse štiri! Člani in poverjeniki! Plačajte in nabirajte člane že sedaj za drugo leto.

pod pogojem, da so delodajalci tudi pripravljani k temu prispevati po Din 1.— od delavca, država pa iz svojih sredstev toliko, kolikor delojemalec in delodajalec skupno, to je Din 1.50.

3. Vsa v ta namen zbrana sredstva naj se stekajo v fonde pomožnih odborov občin, v katerih področju so bila zbrana. Pri delitvi podpor iz teh sredstev mora biti merodajno to, v kateri občini je bil brezposelni nazadnje zaposlen, ne pa njegovo bivališče.

4. V pomožnih odborih naj bodo zastopane tudi strokovne organizacije po svojih zastopnikih.

5. Država, banovina in občine naj organizirajo zasilna dela.

6. Da banska uprava po svojih organih uvede strogo kontrolo glede predpisov zakona o zaščiti delavcev v pogledu delovnega časa in tako prepreči 10, 12 in 14 urni delovni čas, ki še danes vlada v nekaterih industrijskih, trgovskih in obrtnih podjetjih na področju Dravske banovine.

V Ljubljani, dne 10. nov. 1932.

Poleg te deklaracije je bilo na anketi stavljenih še več raznih drugih predlogov, ki gredo povečini za tem, da se brezposelnim pomaga z nekakšno miloščino, t. j. s prostovoljnimi darili. Deklaracija Strokovne komisije, ki jo je utemeljil njen zastopnik še posebej, je vzbudila odpor pri zastopniku Jugoslovanske strokovne zveze, ki je proti deklaraciji protestiral in celo trdil, da zastopnika Delavske zbornice in Strokovne komisije nimata legitimacije, zastopati delavstvo in se izjavljati za uvedbo kakršnihkoli prispevkov za pomoč brezposelnim, češ, da se ne sme pristajati na kakšno obremenitev delavstva.

Našemu delavstvu priporočamo, da še enkrat prečita zgornjo deklaracijo, v kateri se organizirano delavstvo izreka za tedenski prispevek po 50 para in delavca, toda le pod pogojem, če bo prispeval delodajalec po Din 1.— in država po Din 1.50 za vsakega delavca. Predlog svobodnih strokovnih organizacij ima namen z odločno gesto odkloniti vsako miloščino, katero se hoče nakloniti brezposelnim. Nočemo miloščine za delavce, ki niso po svoji krivdi zapadli v bedo in pomanjkanje.

„Kalorije“ . . .

S. Haramina je v svojem »Radniškem Glasniku« št. 45 od 12. novembra 1932 napisal dolgo razpravo »Naše organizacije v Sloveniji«, kot nekak odgovor na stvarne konstatacije oblastnega tajnika Splošne delavske zveze, s. Jakomina. Ton in način tega odgovora je čuden, rekli bi nenavaden in osvetljuje neko gotovo, še skrito tendenco. Nočemo o tem odgovoru razpravljati, ker organizirano delavstvo ne potrebuje tiskanega papirja, ki ga plačuje, za take neproletarske »obračune«. Povemo le to, da se moti, če s. Haramina misli tudi Strokovni komisiji za Slovenijo očitati svojo podporo etc., to je, da ji je dal nekakšne kalorije, kakor se izraža, na kar šele je postala Strokovna komisija bolj gibčna in bolj žareča. Vsa čast, s.

Vzroki krize.

Če pogledamo po vseh državah sveta, se nam nudi pretresljiva slika gospodarskega propadanja in brezposelnosti. To je ono zlo, ki je vrglo nešteto dežel, kakor tudi posameznih ljudi na rob propada. Največje zlo, radi katerega trpi danes ves svet, je brezposelnost. Z vsakim dnem se to zlo povečuje in vse prizadete države se resno trudijo omejiti in omiliti brezposelnost; kajti zavzela je že tako ogromne dimenzije, da resno ogroža ves dosedanj družabni sistem. V začetku leta 1931 je štela brezposelna armada skoro 20 milijonov, danes je pa že presegla 30 milijonov. — Toda brezposelnost je le posledica gospodarske krize, mi bomo pa govorili o vzrokih.

Ne bomo napovedali vseh vzrokov gospodarskega propadanja, kajti teh je dosti, ampak se bomo omejili le na gotove okolnosti, ki se največkrat navajajo kot vzroki krize:

a) Po splošnem mnenju je poljedelska kriza največji vzrok za motenje gospodarskega ravnovesja. Prvi znak poljedelske krize je bilo nazadovanje cen. Samo en vzgled. Cena pšenice je padla v Čikagu v 4. letih za 35%. Padec cen povzroča različni faktori. Eden takih bi bilo znižanje proizvodnih stroškov. Tako so padli proizvodni stroški radi uvedbe poljedelskih strojev v Argentini za 23 do 40%. Toda padec cen pšenice je v prvi vrsti povzročila čezmerna produkcija. Pravijo tudi, da so vzroki sedanje poljedelske krize v tem, ker se je bistveno izpremenila ponudba in povpraševanje po poljedelskih izdelkih. Tako je padla poraba žita na osebo v Franciji za 11%, v USA za 14% in v Kanadi celo za 31%.

Porast prebivalstva je bil l. 1928 samo za 5.5% večji. Torej produkcija žita bi se morala povečati za 5.5%. Vidimo pa iz statistike, da se je produkcija povečala za 17.4%. Ta vsakoletna čezmerna produkcija je morala priti za posledico silne zaloge žita. Samo en primer: Pšenične zaloge v USA in v Kanadi so se povečale v 4. letih (1926—1930) v USA za 50 milijonov stotov. Tudi zaloge sladkorja so narasle od 2 milijonov ton l. 1927, na 4 milijone ton l. 1930. Produkcija kave je narasla od 427.000 ton na 15.552.000 ton. — Toliki produkciji s pomočjo strojev je morala nujno slediti brezposelnost v poljedelstvu.

Tudi kupna moč kmeta je zelo padla. Kmetje, ki tvorijo 40% prebivalstva v Ameriki, je padla njihova kupna moč v 2. letih za 44%. — Izjemno tvorijo države, v katerih gojijo živinorejo, n. pr. Danska, Irska; tam so cene sira, masla in mesa celo poskočile.

b) Drugi vzrok je nadprodukcija v industriji. Ta je nastala na ta način, da so razni karteli, trusti in druga podjetja kopirali industrijske produkte, ne da bi se ozirali na resnično povpraševanje potrošnikov.

Dobički kapitalistov so vedno bolj rasli, mezde delavcev, ki so obenem tudi potrošniki industrije, pa so padale. Kupna moč delavstva sploh se je zmanjšala. Poleg tega so tovarne prekomerno proizvajale svoje produkte v toliki meri, da so daleko presegli povpraševanje potrošnikov. Iz tega je nujno sledilo zmanjšanje v obratih in posledica tega je bila brezposelnost.

Res je, da je sedanja gospodarska kriza zajela ves svet in ni prizanesla skoro

nobeni državi — toda posledice te krize ne trpijo vsi ljudje, ampak samo mali ljudje — to je proletarijat. Nasprotno pa vidimo, da bogatini živijo razkošneje kot kdaj poprej. Njihovi dobički rasejo kljub krizi v milijone, ne dinarjev, ampak dolarjev. Kljub krizi se dan za dnem sklicujejo gospodarske in razorožitvene konference, ki vržejo par visokodonečih fraz med svet, potem pa se diplomati in drugi strokovnjaki razidejo vsak na svojo stran delat načrte zopet za drugo konferenco, ki je že naprej obsojena na neuspeh.

Na drugi strani se pa države z blazno hitrostjo oborožujejo in mečejo vsako leto milijarde za vojaštvo, municijo in morilne naprave vseh vrst. Komaj je minilo eno svetovno klanje, že se pripravlja drugo, še groznejše. — Že so pozabili, koliko žrtev je zahtevala svetovna vojna. Po statistiki je zahtevala svetovna vojna 9.743.914 mrtvih, 20.927.458 ranjenec in nad 3 milijone pogrešancev, ki so brez sledu izginili. — Charles Devinger je izračunal, da se je prebivalstvo 10 evropskih držav znižalo za 35 milijonov. In ta vojna operacija je veljala, če malo računamo, 840 milijard zlatih frankov. Drugi strokovnjaki trdijo, da so znašali stroški celo 100 milijard angleških funtov, torej 27.200 milijard dinarjev, kar bi znašalo na vsakega prebivalca zemlje, če računamo, da je 1800 milijonov ljudi, 15.100 Din (vštevši vse divje narode). Ta vsota bi zadoščala za odpravo vse siromaščine na svetu.

Ali se je svet kaj izpametoval? Poglejmo! Danes, t. j. 15 let po svetovni vojni izdajo vse države na svetu ogromne milijarde zlatih frankov za oboroževanje. Po-

glejmo nekoliko statistiko oboroževanja nekaterih držav:

	zl. frankov
Anglija s svojimi kolonijami	18.434.970.000
Združene drž. Sev. Amerike	17.685.625.000
Francija	11.671.000.000
Nemčija	4.298.076.000
Italija	6.223.662.000
Japonska	5.921.537.000
Poljska	2.301.825.000
Jugoslavija	1.261.450.000
CSR	1.279.725.000
Rumunija	1.341.480.000
ostala Evropa	8.523.448.000
Južna in Srednja Amerika	6.700.000.000

Vse države skupaj pa dajo nekaj nad 100 milijard zlatih frankov. Če bi se ta denar porabil v boljše namene, n. pr. za gradnjo železnic, cest, stanovanjskih hiš itd., bi bilo gospodarske krize kmalu konec in s krizo bi bil konec tudi bedi in stradanju milijonov. Če bi ta denar porabili za zidanje vil s 3 stanovanji, bi jih lahko sezidali najmanj 2.500.000 takih vil in v njih bi našlo stanovanje najmanj 33 milijonov ljudi. To je samo en primer, kaj bi se dalo koristnejšega napraviti za ta denar. Lahko si mislimo, kakšno bajno vsoto bi zneslo, če bi sešeli vse izdatke držav za oboroževanje po vojni.

Krize in brezposelnosti bi bilo konec, če bi nasitili rajši milijone stradajočih, kakor pa da kurijo lokomotive z žitom in ga mečejo v morje edino radi tega, da ne gredo v nič njihovi ogromni dobički. Zemlja je dovolj velika, da bi lahko srečno in po človeško živeli vsi ljudje, če bi se čutili vsi ljudje kot bratje med seboj. Krize bo za vedno konec, kadar bo brat podal roko bratu v znak sprave in bo človek enak človeku.

